

דעת חכמים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

גליון מס': 374 פרשת: שלח שבת קודש כ"ה סיון תשפ"א (5 בניי 2021 למניינם)

תל-אביב	19:24	20:26	20:57
ירושלים	19:07*	20:24	21:00
חיפה	19:15	20:28	20:58
באר שבע	19:22	20:24	20:55

*לנוהגים 40 דק' 18:47

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

וכמו שכתב מרן רבינו הגדול זיע"א בספרו ענף עץ אבות (פסק ר), שיצר הרע רודף גם את התלמידי חכמים, ובלי מוסר מגיעים לגאווה וחושבים עצמם לחכמים גדולים ומבזים את גדולי הדור. ע"ש. כמו שלצערנו רואים היום, פלוני פוסל כשרויות, אלמוני פוסל רבנים ופלוני פוסל עסקני ציבור וקהילות קודש. אנחנו הקטנים צריכים להתבטל ולהתכופף ולהשתחוות לדעת גדולי הדור שליט"א, והסימן הוא: כל מה שעושים, וגדולי הדור לא המליצו ולא נתנו חוות דעתם, סימן שזה לא אמת! ובעל אמונה ובעל מוסר נאמן ליסודות האמונה שלא להאמין לסיפורים, לא להבטחות, לא לתאריכים מסויימים.

איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם?

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? יאהב את התוכחות! שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם טובה וברכה באין לעולם ורעה מסתלקת מן העולם (תמיד כח).

ומכאן הנהגה טובה, לומר דברי תורה שיש בהם מוסר השכל לציבור הרחב בין מנחה לערבית, וזה עדיף מהלכות! כמובן הלכה אחת או שתיים עם ביאור מוסרי, וזה מצויין. וכן לאחר התפילה בבוקר, במקום שתי הלכות בקריאה בעלמא ולפעמים עם קושי בהבנה, עדיף כמה פניני מוסר וזה צידה לדרך לכל היום. וכן עלון שבועי עם מוסר השכל למעשה. וכן כאשר שולחים את הילדים לתלמוד תורה, לא לשכוח לומר לילדים - עם הנשיקה ומלות החיבה - להתנהג יפה, לוותר לחברים, לכבד את המורה כמו את ה'.

וכן המורים בתלמוד תורה, בטרם שיוצאים התלמידים להפסקה, יש לעכבם לחצי דקה מוסר, לדוגמא, לא לריב, לא לצעוק, לא לקלל, להתפנות לבית הכסא ומי שצמא שישתה מים, להיכנס לכיתה מיד בצלצול. אלו דברים שיש להם שיעור ותועלת לכולם.

ספרי המוסר המומלצים

ספרי מוסר מצוינים הם: חובת הלבבות עם פירוש לב טוב (לפני כאלף שנה), ספר שערי תשובה לרבינו יונה (לפני 700 שנה), ספר אורחות צדיקים (קדמון מאלו), ספר מסילת ישרים (לפני 300 שנה), ספר פלא יועץ (לפני 200 שנה), ספר משלי (לפני 1000 שנה), מסכת אבות (לפני 2000 שנה) ויש עוד הרבה ספרים קדושים ואמיתיים, והגית בו יומם ולילה.

וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום (משלי ג יא-יב): "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו: כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה". שבת שלום.

לימוד המוסר - חובה יום יום

האם הוא באמת יודע להיזהר במצוות שבין אדם לחבירו? האם הוא יודע לדקדק במעשה המצוות שבין אדם למקום? ופעמים שעושה אף להיפך מהמכוון.

אז לימוד התורה מביא את הרצון לרצות להקשיב ולדעת, ולימוד המוסר מגלה בדיוק איפה הטעות, כעין מראה שרואים דרכה אם הכל נקי ומסודר, וכעין צילום שעושים על גוף האדם וכיו"ב, כדי לדעת מה קורה שם בעומק, ע"י קרינה שגילה הפיסיקאי לפני כמאה שנה מר רנטגן.

וכך לימוד המוסר מגלה את כוחות הנפש שבאדם באמת, כי הכי קשה לאדם להכיר את עצמו והכי קל לשקר את עצמו (עיין בספר יערות דבש).

ספרי מוסר - תרופה לנפש

ויתכן שכוונת הרמב"ם (בהלכות ה"ח ספ"ג) שכתב, שצריך אדם לעסוק בדברי תורה ודברי חכמה, ע"ש. דברי חכמה פירושו ספרי מוסר! שעל ידם נעשה האדם חכם עם מידות טובות. לא גאווה, לא קנאה, לא שנאה, לא מידות רעות. כי כל אלה הם מחלות נפשיות! ומפורש בגמרא (מגילה כט.) בעל גאווה הרי זה בעל מום, ע"ש. בעל תאוה הרי זה אפיקורס (ואכן עולה פסוק כי תאלל). בעל קנאה חולה באמונה (מס"י פ"יא). ואין לו תקנה (הכ"ז ב"מ ד"ה חיים).

מידות רעות הם מחלות נפשיות, וספרי מוסר הם דברי חכמה המבריאים את הנפש. בבחינת נשמה בריאה בגוף בריא. ומצינו גם בלימוד החוק לישראל, שתיקן והוסיף מרן החיד"א זיע"א הלכה ומוסר יום יום.

גם ת"ח חייבים בלימוד המוסר

צא ולמד מדברי זוהר הקדוש בפרשתינו (ק"ק קנח). והובא למעשה בספר המוסר מסילת ישרים (פסק י"א), שהנשיאים, הם המרגלים ששלח משה לרגל את הארץ, והם שגרמו מיתה להם ולכל דורם!!! וכל זה למה? מיראתם פן יתמעט כבודם בכניסתם לארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם, ע"ש.

והדברים נוראים, היתכן?! עד כדי כך?! נכון שיש כאן דברים עמוקים.. אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, והאמת היא שכן! בגוף האדם טמונים מידות קשות ורעות, ולימוד המוסר פותר את כל הבעיות. אבל הם שלא למדו מוסר, הגיעו למה שהגיעו למרות גדלותם וצדקתם! וזה מש"כ רש"י בתחילת הפרשה, ורשעים הללו לא לקחו מוסר! נורא ואיום.

ומרן הבית יוסף (פ"ט תפ"ג) מוסיף, שהמרגלים עשו תשובה, ואעפ"כ לא זכו שתתקבל תשובתם ע"ש. וכנראה משה שגשג כאן חילול השם גדול. אמנם אם היו לומדים בענין הגאווה ותוצאותיה הקשות, הכל היה אחרת.

רש"י בפרשת השבוע פרשת שלח לך מלמד אותנו, מפני מה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים הנביאה? לפי שדיברה מרים באחיה במשה רבינו ולקחה בצרעת, ורשעים אלו ראו ולא לקחו מוסר, ע"ש.

למדנו מכאן כמה דברים: א.) כל מה שקורה בעולם ואתה רואה ושומוע, תתבונן ללמוד מוסר השכל כיצד להתנהג. ב.) גם אנשים גדולים בתורה ויראה, ואפילו נשואים, ואפילו שמים מוזכר בתורה שהם אנשים כשרים וחשובים, כולם חייבים ללמוד מוסר. ג.) כשאין מוסר, יש סכנה גדולה, וניתן להגיע עד שאול תחתית רחמנא ליצלן.

לימוד מוסר קודם לשאר לימודים

ורבינו החפץ חיים זיע"א בספרו הקדוש משנה ברורה (פסוק ו' ס"ק י"ח) כותב, שחייב אדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום. והוא יותר חיוב מלימוד משניות, ע"ש. ורבינו ישראל סלנטר זיע"א מחולל תנועת המוסר, אמר פעם לאדם מסויים שטען שיש לו זמן ללמוד כל יום חצי שעה בלבד, שילמד בספר מוסר וזוה ימצא לנכון שיש לו עוד הרבה זמן לתורה ולמעשים טובים.

ורבינו החזון איש זיע"א היה אומר, שבכוונה סידרו חז"ל הקדושים דברי אגדה המושכים את הלב באמצע לימוד הגמרא, כדי שנלמד מוסר ונקבל יראת שמים. ומרן רבינו הגדול זיע"א בספר ענף עץ אבות (פסק ר) מביא ומעורר שגם תלמידי חכמים צריכים ללמוד מוסר ע"ש. ולפני כעשרים שנה, זכיתי להשתתף בלוייה של ראש ישיבת פורת יוסף, מרן רבינו יהודה צדקא זיע"א, ובהספדים אמר מרן ראש הישיבה ונשיא מועצת חכמי התורה רבינו חכם שלום הכהן שליט"א, שמעולם לא התחיל את השיעור בגמרא, אלא הקדים ונתן חמש דקות מוסר ויראת שמים.

מדוע לימוד הגמרא אינו מספיק?

שלמה המלך החכם מכל אדם כותב בספר משלי כשלושים פעם את המלה מוסר! "שמע בני מוסר אביך", "החזק במוסר אל תרף", "מוסר ה' בני אל תמאס", "ראיתי לקחתי מוסר" ועוד. עלינו להבין מה זה מוסר? מה עושה המוסר? ולמה לימוד התורה של דפי גמרא ופרקי משנה זה לא מספיק?

לימוד המוסר בבחינת צילום רנטגן

ובכן, לימוד המוסר פירושו התבוננות, חשבון נפש, בדיקה פנימית של סדר יומו שעה שעה ורגע רגע. ספרי המוסר מביאים את הכוח ואת המחשבה לעורר ולבדוק ולדעת האם מעשיו, הנהגותיו ומידותיו נכונים או לא.

איך, אם כך, יוצאים מזה? מה באמת יכול לגרום לחיים להשתנות ולהיהפך לחדשים באמת? איך ניתן למנוע את אותם חיי סבל ולהתחיל בחיים אמתיים בהם אנו עושים את מה שנראה נכון לעשות, ולא את מה שיוביל לסוג של תשומת לב נוספת?

בטרם נגדיר יחד את הדרך דרכה ניתן לצאת מ'מחול חיים', וליתר דיוק - מ'מחול חוסר החיים' זה, ננסה יחד להבין מה גורם לאנשים להימשך כל כך אחר הכבוד, למרות שהוא אינו ריווחי בשום צורה, ולהיפך - גורם לאדם רק בעיות ואסונות.

ובכן, אם שמתם לב או לא, הכבוד הוא בעצם ההנאה הרוחנית ביותר הקיימת בגשמיות. זהו דבר שלא ניתן לאחוז בו, לא ניתן להתפרנס ממנו ואפילו לא ניתן להגיע על ידו לסוג מסוים של הנאה גשמית. הוא פשוט הנאה רוחנית גרידא. מה יאמרו עליך? היכן יושיבו אותך? ובאיזה מבט יסתכלו עליך? אלו הדברים האחרונים העלולים להשפיע על אורח חייך באמת.

זה נכון עד כדי כך שכותב רבי חיים מוולוז'ין "שאף שמכל הנאות עולם הזה מנכין משכר חיי הנצח, הרי שמהנאת הכבוד שהיא כעין הנאה רוחנית מנכין הרבה מאד" (מורה נבוכים סי' תפ"ג).

מה גורם לאדם להימשך אחר הכבוד? בכל אדם יש נשמה - שהיא החלק הרוחני שבו, ונפשו הרוחנית של האדם זקוקה לתענוג רוחני, לאושר שאינו נתפס במושגים הגשמיים. והכבוד הוא הדבר הרוחני ביותר שנמצא בין מנות הגשמיות הקיימות בעולם. מה שאומר שככל שיהיה אדם חסר סיפוק רוחני, ירדוף הוא יותר אחר הכבוד. ומאידך, ככל שיפריה וירבה את תוכנו ואושרו הרוחני, הרי שימאס יותר ויותר בכבוד וירחק ממנו.

מה שאומר שכאשר חפץ האדם סוף כל סוף להתחיל לנהל את חייו האמתיים, יצטרך הוא כשלב ראשון למלא את חייו בהנאה וסיפוק רוחניים, מה שיגרום לו לנטוש את דרך הכבוד הקלוקלת המשמשת כתחליף גרוע לסיפוק רוחני אמתי.

מעבר לכך, רגילותם של בני האדם, בין אם מתורשה ובין אם מתפיסה מעוותת של החיים, היא לחיות על פי מבטם ועיניהם של האחרים. לאמור, לא משנה מה טוב לי ומה נכון בשבילי לעשות, חשוב יותר לעשות את מה שימצא חן בעיני אחרים. וזאת משום שככל שימצאו מעשי ואורחותי חן בעיניהם, כך יגדל ויתפאר שמי. רק ברגע בו מתחיל האדם לחיות את חייו על פי עצמו, מתחילים חייו האמתיים. עד אז הוא אינו חי, הוא פשוט גופה מהלכת, אשר חוט השדרה שלה הוא פרצופיהם, עיניהם ולשונותיהם של הסובבים אותו.

וכמאמרו הדומה של האדמו"ר מקאצק: "אם אני זה אני משום שאתה זה אתה, ואתה זה אתה משום שאני זה אני, הרי שאני הוא לא אני ואתה הוא לא אתה. ואילו אם אני זה אני משום שאני זה אני, ואתה זה אתה משום שאתה הוא אתה, הרי שאני הוא אני ואתה הוא אתה". כלומר, דפוס ההתנהגות, המחשבות, אורח החיים והמעשים אמורים להיות מוזנים אך ורק על פי חוט השדרה האמתי הניצב בגוונו, ולא על ידי אחרים, רמיזותיהם או קריצותיהם.

וכרגיל, גם מידות טובות, בדיוק כמו אחיותיהן הרעות, עוברות ויורדות לעולם בסוג של תורשתיות. אם הוריך היו שוחרי כבוד, מן הסתם שתלך בדרך זו. וכיום, כאשר אתה נלחם בכך ומתחיל את חייך מחדש, את החיים האמתיים, הרי שאתה זוכה לשנות גם את אותה תורשתיות לגבי בניך ונכדיך, ולהם כבר יהיה בעזרת ה' קל הרבה יותר להתנהל בדרך אמיתית. הם כבר יפתחו מראש את הרוחניות שלהם, ויגרמו לעצמם סיפוקים נכונים ואמתיים, והכבוד לא יהיה סוג של שיקול בחייהם הפוריים.

ברכת הצלחה באחד ממבחני החיים המדהימים והמאתגרים שלנו ושל יוצאי חלצינו.

וברוכים תהיו!

שלום וברכה מורי ורבותי!

משהו מוזר קורה פה, וזה קורה ליותר מדאי הרבה אנשים. ישנם אנשים שמסוגלים לאבד את מקור פרנסתם, להחליף מקום עבודה, לשנות מקום לימודים, להחליף מסלולי לימוד ואפילו לעקור ממקום גידולם ולערוק אל הלא נודע, וכל זאת ללא שום סיבה הגיונית. לא משום שבאמת רע היה להם במקום הקודם, ולא כי הם חושבים שטוב יהיה להם במקום החדש. הדבר היחיד שמוביל אותם להידרדרות תהומית בכל המישורים, הוא משחק ישן ומכור מראש הלא הוא "משחק הכבוד".

אנשים מסוגלים לאבד את ביתם, להתנתק מנשותיהם ומילדיהם, משום שבאחת מההתפרצויות המורחבות משהו מהצד השני דיבר אליהם בסגנון או בשפה שאינה תואמת את רמתם או את המעמד אותו הגדירו לעצמם. במקרים חריגים עוד יותר העניין לא יסתיים בסכסוך ובפרידה, אלא במלחמת עולם שתסחף אחריה את כל בני המשפחה המורחבת, בני משפחותיהם מן הצד השני, השכנים, החברים וסתם שוחרי רכילות שישמחו להיות צד בעניין. ישנן קבוצות, מגזרים, עדות ומשפחות, אשר "משחק" זה הפך ללחם חוקם ולחלק ה'דומיננטי' ביותר בחייהם. הם קמים תוך כדי עריכת בדיקת מצב התגובות החדשות שהתקבלו בעקבות פעילותם מיום האתמול, ממשיכים ומגיבים בחומרה במלל ובמעשה לכל מי שהעז לתמלל פגיעה כלשהי לעברם, ומקנחים בסופו של יום בעדכון חריף וקריטי לכל הנוגעים ושאינם נוגעים בדבר, ולכל מי שעלול להאזין למשפטי האיבה הנורים מפייהם עד תומם.

"הקנאה, התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם", כך לימדנו חז"ל (נבות פ"ד מ"א), ונתמקד היום בכבוד. יש בו משהו שגורם לאדם לאבד את שפיות דעתו, את שלוות נפשו, ולבסוף את חייו ולגמרי.

ושימו לב איך זה עובד. יכול להיות שיש לו לאדם מספיק אוכל בכדי להאכיל את עצמו ואת כל הסובבים אותו, מספיק סיבות לנהל סדר יום עמוס ומרוצה, עם משפחה וחברים די בריאים ויציבים, ולחלוק איתם את העובר עליו בשמחה וביישוב הדעת. אולם, במקום להסתפק בכל זאת, הוא מתמקד דווקא באותו 'קמפוז' כבוד יתר' אשר אינו בחלקו, ויהפוך את העולם כדי להשיג אותו. מאותו רגע חייו לא יהיו חיים, האוכל כבר לא יערב לחיקו, ומלאי המזומנים בחשבון הבנק גדול ככל שיהיה לא יגרום לו לשלוות נפש. את המשפחה ואת החברים הוא לא יכיר, וכל כולו יהיה נתון במרדף אחר אותו קורטוב כבוד חסר, ו'את כל אשר יש לו' יקריב לצורך מלחמה זו.

"כל המחזר על הגדולה - גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה - גדולה מחזרת אחריו" (ענינון י"ג ע"ב). מעבר להיותה של מימרא זו סוג של סגולה, הרי שלפני הכל היא מציאות די הגיונית. שכן לא ניתן לכבד ולהעריך אדם אשר מוכן לעשות משהו רק בכדי כדי להאדיר את כבודו. לא ניתן להתייחס בכבוד לאדם שמוכן לשנות מדרכו, מאורח חייו ואפילו מסדר יומו - לא משום שהוא מאמין שכך צריך לעשות, לא בעקבות מחשבה כלשהי או 'אסטרטגיה' המנחה אותו, אלא אך ורק במרדף אחר יחס של כבוד או זוג עיניים מעריצות נוספות שילוו את סדר יומו.

אין היגיון במרדף אחר הכבוד, אך בכל זאת הוא עדיין תופס מקום נרחב בעולמנו. רוב, אם לא כל המלחמות הסובבות אותנו, נסובים סביב קורטוב עלוב ממנו.

על המרגלים בפרשתנו, כותבים האחרונים, שלא היו מגמתם ורצונם להוציא את דיבתה, אלא משום חששם שכאשר יעלה עם ישראל לארצו הוא יבחר בנשיאים חדשים והם יהפכו ל'נשיאים בדימוס'... וכל זה לאחר שהתורה מעידה עליהם כתחילת הפרשה ו"ישלח אתם משה ממדבר פארן על פי יהוה כלם אַנְשִׁים רְאִשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַמָּה" (במדבר י"ג, ב), וכותב המדרש (ח"ב ט"ז) "שבאותה שעה היו כולם צדיקים".

שאלה יפה

ש"ת ממורנו הרב שליט"א

אלא יש ללכת אך ורק לרופאת נשים, וכמובן במקרה מיוחד לעשות שאלת חכם.

מטפל או מטפלת - לגבר

שאלה: גבר שנקלע לחולי כבד מאד ל"ע, מה עדיף להביא לו, מטפל או מטפלת?

תשובה: מותר לאשה, כגון אחות בבית-חולים, לטפל בגבר גם בענייני צניעות. אולם אסור לאיש לטפל באשה מטעמי צניעות והרהורי עבירה. ולכן מותר לאח לטפל אך ורק בגברים, ובלשון חז"ל האשה משמשת את האיש, ואין האיש משמש את האשה (ועי' יבי"א ח"א סי' ו' ובהספדו).

למעשה, גבר נשוי שנקלע לחולי מסוים, ואשתו איתו בבית, אלא שאין באפשרותה להעניק לו טיפול מקצועי, ולכן צריכים להביא מישהו מקצועי שיטפל בו, בודאי שצריך להביא אשה בלבד ולא איש, כדי למנוע תקלה ויצר הרע, העלולים להיגרם אם יהיה גבר זר בבית, ואסור בשום אופן להכניס גבר זר הביתה. וכמובן שיש להתיעץ עם החכם כיצד להתנהג עם המטפלת, ובפרט כשהיא גויה, לענין דיני בישולי גויים ושאר דברים.

כל השונה הלכות בכל יום...

שאלה: אצלנו בבית-הכנסת נוהגים לומר בכל יום שתי הלכות בסיום התפלה, קודם אמירת "עלינו לשבח", אולם ישנם בבית-הכנסת פועלים הממהרים לעבודתם, ומבקשים לסיים את התפלה מיד, מבלי להתעכב באמירת שתי ההלכות, מה עושים?

תשובה: עצם אמירת שתי הלכות בכל יום, הרי זה נפלא! וכל המרבה באמירת הלכות, הרי זה משובח. אולם נראה שהצדק עם אותם פועלים, ויש לומר את שתי ההלכות אחר אמירת "עלינו לשבח" וסיום כל הקדישים, בישוב הדעת, בהבנה ובהמחשה, וזאת כדי לא להלחץ את הפועלים, ולא לגרום להם מתח וצער. וכידוע מהבן איש חי (ש"ר פ' חיי עדה הלכה יח), שבסיום התפלה יש ללמוד עם התפלין, ועל ידי זה זוכה לקנות חלק של נר"ן שלו באור גדול, ע"ש.

ומלבד אמירת שתי הלכות, כדאי להוסיף ולומר בכל בוקר גם כמה דברי מוסר, כגון מוסר המובא ב"חוק לישראל", ודבר זה שווה מליונים! ומביא כח לכל היום כולו, ואפילו כמה מאמרי מוסר בקיצור ולענין, הרי זה מצויין.

קילוף פירות בשבת לסעודה אחרת

שאלה: אבטי"ח או מלון, האם מותר לקלוף הקליפה מהפרי ולהניח לסעודה אחרת, או שצריך לאלתר?

תשובה: לכתחילה יש להזהר ולקלוף פירות אך ורק סמוך לסעודה. אמנם אם רואים שנשאר בקליפה חלק מהפרי, מותר לחתוך גם לסעודה אחרת.

המנהג להסתכל בצפרניים בברכת מאורי האש

שאלה: בהבדלה במוצאי שבת קודש, מתי הרב נוהג להסתכל בצפרניים, לפני הברכה משום "יאותו לאורו", או לאחר הברכה, או שניהם גם יחד?

תשובה: לפני ואחרי, שהרי אם זה ברכת המצוות צריך להסתכל אחרי הברכה, ואם זה ברכת השבח, צריך להסתכל לפני הברכה, ולכן מספק יש לעשות את שניהם, לפני ואחרי. ואנכי הקטן עושה כך.

לחבר יום ולילה בתורה, וגם לקרוא קריאת שמע של ערבית מן התורה, בזמן צאת הכוכבים ממש. וכואב הלב להוסיף, שמי שממריץ ומחזק את תפלת ערבית מיד לאחר מנחה, מבלי לומר דברי תורה בינתיים, הרי הוא בכלל מחטיאי הרבים, רחמנא ליצלן.

כולנו עובדים קשה, וכולנו עייפים, אולם אין זו סיבה מוצדקת לבטל תורה של רבים. והפסוק במשלי (כח, ט) צועק: "מִסִּיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, גַּם תִּפְלֹתָו תּוֹעֵבָה" (ועי' שבת י).

וראוי לגבאים להודיע לציבור כולו, שאין הגבאי קובע כלל, ובכל דבר וענין הוא מתייעץ עם החכם, ולבסוף החכם הוא זה שקובע. ואם אין רב לבית-הכנסת, מצוה להביא אברך ירא שמים, ולשלם לו תשלום מלא, כדי לחזקו ולאמצו יום יום, והוא יזכה את הרבים בשיעורי תורה וחיוזוק לרבים. **ולגבאים מצויינים כאלו, יש מחלקה רחבה מאד בנן עדן!... ולהיפך להיפך!...**

ישיבת האבלים על גבי כסא נמוך

שאלה: האם מותר לאבלים לשבת על כסאות נמוכים?

תשובה: למי שהוא חלש. כגון זקן או חולה וכן מעוברת וכדומה, פשוט שמותר לו לשבת אפילו על כסא גבוה כפי הצורך. אולם **הבריאים בשלמות** חייבים לשבת על גבי קרקע. ונוהגים להניח מזרן או שמיכה על הרצפה, ועליו יושבים האבלים, יש מתירים עד גובה טפח בלבד, ויש מתירים עד גובה שלושה טפחים. והובא כל זה בספר חזון עובדיה אבלות (ח"ב דף רנח), ע"ש.

ולענינת דעתי אין זה כבוד המת שהאבלים ישבו על כסאות נמוכים, כאשר דבר זה נראה ממש כמו כסא נח. ולא כדאי לשנות מהמסורת שלנו מדורי דורות. ישיבה על מזרן בקרקע מראה שהאבלים בצער, ומצדיקים עליהם דין שמים, וזה מצויין ומועיל לנשמת המת.

גם בבית-הכנסת בליל השבעה וכיוצא בזה, אין להתיר לשבת על גבי כסאות, אלא רק על גבי מזרן כמו בבית. ובפרט שהציבור באים לסעודה, ולקיים ניחום אבלים, וכידוע שבזמן ניחום האבלים אסור אפילו לעמוד, אלא חובה על כל האבלים לשבת על גבי הקרקע (ומפורסם בן נש"ך יור"ד סי' שפ' והובא בחז"ע סט).

ורבנו הגדול זיע"א האריך בזה גם ביבי"א (ח"ט יור"ד סי' לג), ומה שכתב לגבי ישיבה בבית-הכנסת, לא פסק כן למעשה, ע"ש.

ובפרט אצלנו הספרדים, שבאים תמיד לנחם ולחזק, ובזמן ניחום אבלים ישיבה בעזרה מנין.

רופא נשים - לנשים

שאלה: אשה העושה טיפולים בעצמה אצל רופא נשים וקא, בטענה שהוא מכיר את הבעיות שלה ושל המשפחה מזה שנים רבות, והוא עושה עבודת קודש, האם טענתה צודקת?

תשובה: מותר ללכת לרופא משפחה המטפל בבעיות כלליות, כגון דלקת בגרון, הצטננות, כאבים פה ושם וכדומה, כאשר אין לו דרישות שהם נגד הצניעות.

אולם ללכת לרופא נשים המטפל באשה בענייני צניעות בלבד, אין שום היתר בכך, וזה חמור ומסוכן מאד, בגשמיות וברוחניות! וזו חוצפה גדולה מצד האשה להתחבר למעשים חמורים כאלו. ומרן רבנו הגדול זיע"א מחמיר בזה מאד מאד, ואין להקל בזה כלל ועיקר (טע"ב ח"ב דף רנב), ובכלל, המלה **רופא נשים**, היא מלה לא צנועה כלל.

תשלום עבור שירות שידוכין

שאלה: האם אצלנו הספרדים היה מנהג לשלם דמי שידוכין, או לא? ומה עושים כאשר ההורים אינם מסכימים לשלם לשדכן?

תשובה: תשלום עבור השידוכין או תיווך מסוים, הרי הוא מפורש בהלכה בכמה מקומות. תשלום עבור תיווך דירה, הרי זה תשלום על גילוי בית המתאים לאותו אדם, וכן תשלום עבור שידוך, הוא תשלום על מציאת חתן המתאים לכלה, וכן להיפך.

לשדכן ישנה עבודה קשה מאד - להמליץ, להסביר ולשכנע את הצדדים, כדי שיתקיים השידוך על הצד הטוב ביותר. ולפעמים הצדדים מבטלים את השידוך ללא כל סיבה מוצדקת, ואילו כאשר השדכן מסביר הדברים היטב, ומונע מהם כל מיני ספקות למיניהם, הרי שדבר זה נותן להם כח לומר "כן", ולהמשיך את השידוך לחיים טובים, והרי זה מצויין.

בפרט כשהשדכן מודיע בטרם כל מעשיו לבני הזוג המשודכים, שכל צד צריך לשלם 2000 ₪ אם יצא השידוך לפועל, ועל דעת כן נעשה השידוך, שחובה קדושה לשלם לו בעין יפה ובנפש חפצה. ובעירנו חולון, זוגתו החשובה של הר"ר עידו במרגי שליט"א, עוסקת בענייני השידוכים כמעט בכל שעות היום, במסירות ובאהבה, ולהגדיל תורה ולהאדירה, וחובה קדושה על המקבלים שידוך, לשלם לכתחילה את הסכום הנ"ל, והכל משמים לטובה (ועי' חור"מ סי' פ' וסי' קפה).

ומעשה שהיה עם מורנו הרה"ג גבריאל סרוסי שליט"א [דיין ומו"צ בעיה"ק אלעד], אודות שדכן אחד נוכל ושקרן, שרצה לבטל שידוך מצויין שהוא בעצמו עשה, בכל מיני טענות, וזאת משום שרצה להציע לבחורה שידוך אחר, שהציע לו כסף פי חמש עבור דמי השדכנות, ואכן נפרדו. אולם לבסוף, לא יצא לפועל השידוך החדש, ומעצמם חזרו בני הזוג הראשונים לקיים השידוך, ונישאו והקימו בית לתפארת. וכעת בא השדכן בחוצפתו לבקש את דמי השידוך. והביא הרב שליט"א את תשובת הרא"ש, ולמד ממנה על אותו שדכן שלא **מגיע לו כלום**, וזאת משום שיש לו דין מזיק בזה שעשה מעשה בידים לבטל את השידוך. שפתים ישקו.

ובנעוטי שמעתי מפי מרן רבנו הגדול זיע"א, שראשי תיבות של שדכ"ן - **שקר דובר כסף ניטל**, וזה כמעשה אותו שדכן הנ"ל, אבל אצלנו בחולון, ב"ה השדכנות היא קודש קודשים, וראשי תיבות שדכ"ן - **שימחת דורות - כלה נאמנה**. וזו האמת והמסירות לשם שמים של אשת אברך גברת במרגי שחתי. וכל המוסיף לישיבת "עטרת חכמים", יזכה לחתנים וכלות, וחיים טובים, אמן.

דיבורים אלו בודאי ישכנעו את ההורים היקרים, לשלם את דמי השידוך בעין טובה, וכפי הצורך יבואו לחכם, "וְהִתְקַמְּהָ בְעֵלְיָהּ" (תהלים י, טו).

מנחה וערבית ברצף - בלי דברי תורה בינתיים

שאלה: פועלים השבים מעבודתם כשהם תשושים ועייפים מאד, ומחמת כן מבקשים הם מהגבאי בבית-הכנסת להתפלל מנחה וערבית ברצף, בלי דברי תורה בינתיים, והגבאים מאי נעימות אכן רוצים לכבד את רצונם, מה הדין בזה?

תשובה: אין זה נכון לעשות כן. ודבר זה הוא לא טוב, לא מועיל ואף מזיק לכולם. מי מוכן לקבל אחריות על ביטול דברי תורה בין מנחה לערבית, שהיא זכות הרבים גדולה מאד. ועוד שיש בזה